

บทที่ 1

บทนำ

ในบทนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมา ความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมทั้งขอบเขตของการวิจัย โดยมีหัวข้อที่จะกล่าวถึง ดังนี้

- 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
- 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 1.3 ขอบเขตของการวิจัย
- 1.4 ข้อตกลงเบื้องต้น
- 1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย
- 1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีต ประเทศไทยมีการจัดการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไปได้มีการพัฒนาขึ้น จนกระทั่งได้จัดการศึกษาภาคบังคับ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งสมัยนั้นพระองค์ทรงเตรียมการป้องกันชาติบ้านเมืองและขยายการศึกษาภาคบังคับทั่วประเทศ ได้มีการเริ่มณรงค์เพื่อชักชวนให้บุตรกุลธิดาสอนใจเรียน ผลของนโยบายการพัฒนาประเทศและวิสัยทัศน์ที่ได้เตรียมพื้นฐานไว้อย่างต่อเนื่องทำให้ประเทศไทยมีอธิปไตย บริบูรณ์หลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง และต่อมาก็รอดพ้นจากหายนะหลังสงครามโลกครั้งที่สอง พร้อมกับฟื้นฟูประเทศชาติได้ในอัตราค่อนข้างเร็ว (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2525)

จากการประชุมระดับโลก เรื่อง การศึกษาเพื่อปวงชน ซึ่งภาษาอังกฤษใช้คำว่า Education for all (ก่อ สวัสดิทานิชย์, 2535) ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ หาดจอมเทียน จังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ 5 - 9 มีนาคม 2533 มีผู้แทนจากประเทศต่าง ๆ กว่า 1,500 คน ได้พร้อมใจกันประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน มุ่งเน้นให้ทุกประเทศดำเนินการ

สนองตอบความต้องการการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน ด้วยการระดมใช้สรรพกำลังและทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเน้นประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ด้อยโอกาสทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534)

ในส่วนของประเทศไทย ได้ดำเนินการสอดคล้องกับปัญหาดังกล่าวมาาก่อนนั้นแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 ซึ่งอยู่ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 5 (พ.ศ.2525 - 2529) โดยมีแนวคิดในการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และได้ปรากฏเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น เมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำ "โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้น เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรี และได้รับความเห็นชอบ เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2532 ซึ่งถือเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานมาโดยตลอด จนกระทั่งถึงรัฐบาลปัจจุบันที่นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศเป็นนโยบายอย่างชัดเจนในการเร่งการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายสัมพันธ์ ทองสมัคร ได้กำหนดแผนการดำเนินงานเพื่อสนองตอบนโยบายดังกล่าว โดยมุ่งหวังว่า เมื่อถึงปีการศึกษา 2540 เด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว จะได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคน

เพื่อเป็นการวางรากฐานให้นโยบายการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประสบผลสำเร็จ ในปีการศึกษา 2540 จึงได้มีการเร่งรณรงค์ในปีการศึกษา 2535 และ 2536 ส่วนในปีการศึกษา 2537 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป็นเป้าหมายและแนวทางการรับนักเรียน โดยรณรงค์ให้นักเรียนที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ให้ได้ร้อยละ 95 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2537)

จังหวัดขอนแก่น โดยคณะกรรมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ศส.ว.จ.ขอนแก่น) ได้ดำเนินการเพื่อสนองนโยบายดังกล่าวของกระทรวงศึกษาธิการ โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้อัตราการเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2536 คือมีอัตราร้อยละ 95.14 (หนังสือจังหวัดขอนแก่นที่ ขก 0027/23726 ลงวันที่ 2 สิงหาคม 2537) ซึ่งนับว่าประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดจนได้รับโล่รางวัลจาก ฯพณฯ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า อัตราการเพิ่มขึ้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2537 จนถึงร้อยละ 95.14 นี้ ส่วนใหญ่มาจากการรณรงค์ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งที่สังกัดกรมสามัญศึกษาและสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2530 ซึ่งเป็นปีแรกของการจัดขยายโอกาสทางการศึกษา จากการปฏิบัติงานด้านนี้มาหลายปีทำให้ผู้วิจัยพบว่ามีปัญหามากมายในการรณรงค์เพื่อการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภายใต้งบประมาณอันจำกัด แต่เนื่องจากอัตราการเรียนต่อ ในปีการศึกษา 2537 ของจังหวัดขอนแก่น สูงถึงร้อยละ 95.14 ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แสดงให้เห็นว่า การรณรงค์เพื่อการเรียนต่อในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประสบผลสำเร็จในระดับสูง จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงสภาพการรณรงค์ในปีการศึกษา 2537 ศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการรณรงค์และเปรียบเทียบปัญหาการรณรงค์ ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อเป็นข้อมูล สารสนเทศ ที่สะท้อนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ นำประโยชน์ไปใช้เผยแพร่ไปยังจังหวัดอื่นๆ หรือนำไปพัฒนา ปรับปรุง การดำเนินการรณรงค์เพื่อการเรียนต่อในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดขอนแก่น ให้บรรลุเป้าหมายร้อยละ 100 ภายในปีการศึกษา 2540 ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการรณรงค์เพื่อเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ในด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และวิธีการดำเนินการ

2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและปัญหาในการรณรงค์เพื่อเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ในด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุ-

อุปกรณ์ ทรัพย์สิน และวิธีการดำเนินการ

3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการรณรงค์เพื่อเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1) สภาพปัจจุบันในการรณรงค์เพื่อเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ในด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ทรัพย์สิน และวิธีดำเนินการ

2) ปัญหาในการรณรงค์เพื่อเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ในด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ทรัพย์สิน และวิธีดำเนินการ

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยข้าราชการครูทั้งหมดในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในจังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2537

1.4 ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และข้อเสนอแนะในการรณรงค์ เพื่อให้นักเรียนที่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในจังหวัดขอนแก่น เฉพาะในปีการศึกษา 2537 เท่านั้น

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1) โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษา ตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยให้นักเรียนได้เรียนฟรี ไม่เก็บค่าเล่าเรียน มีแบบเรียนให้ยืม

2) สภาพปัจจุบันในการรณรงค์เพื่อเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา มุ่งพิจารณาที่ทรัพยากรที่ใช้ในการรณรงค์ให้นักเรียนเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งหมายถึงองค์ประกอบหรือปัจจัยที่จะช่วยให้การบริหารการรณรงค์เป็นไปได้อย่างสะดวก โดยปกติในการบริหารจะมีทรัพยากรพื้นฐาน 4 ประการ หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า 4 M's คือ คน(Man) เงิน(Money) วัสดุ(Material) และการจัดการ(Management)

3) ปัญหาในการรณรงค์เพื่อเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หมายถึง อุปสรรคและเหตุขัดข้องเกี่ยวกับการดำเนินการรณรงค์ให้นักเรียนที่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งประกอบด้วยปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

(1) บุคลากร หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องในการรณรงค์เพื่อให้นักเรียนเข้าเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เช่น ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ในโรงเรียน ตัวนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน เป็นต้น

(2) งบประมาณ หมายถึง เงินที่ใช้ในการดำเนินการรณรงค์ เช่น เป็นค่าวัสดุ และค่าตอบแทนใช้สอย เป็นต้น

(3) วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ หมายถึง สิ่งที่จะใช้เป็นสื่อในการดำเนินการรณรงค์เพื่อให้นักเรียนเข้าเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เช่น วัสดุทำเอกสารต่าง ๆ ยานพาหนะ เป็นต้น

(4) วิธีดำเนินการ หมายถึง การดำเนินการรณรงค์ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การออกแนะแนวในโรงเรียนที่มีชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง การเผยแพร่เอกสารแนะนำ เป็นต้น

4) ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งสังกัดกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา

แห่งชาติ รวมถึงผู้รักษาการในตำแหน่งนั้น ๆ ด้วย

5) ผู้รับผิดชอบการรณรงค์ หมายถึง ข้าราชการครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่รับผิดชอบในเรื่องการรณรงค์ให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้างานแนะแนว เป็นต้น

6) อักษรย่อ สศ. หมายถึง กรมสามัญศึกษา

7) อักษรย่อ สปช. หมายถึง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และข้อเสนอแนะในการรณรงค์เพื่อเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดขอนแก่น ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นแนวทางในการดำเนินการของจังหวัดอื่น ๆ ที่ยังมีปัญหาในการรณรงค์ นอกจากนี้ยังจะเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนา การรณรงค์ในจังหวัดขอนแก่น ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป จนสามารถบรรลุเป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการ ในปีการศึกษาต่อไปได้

ผลจากการเปรียบเทียบปัญหาการรณรงค์ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณาปรับนโยบายหรือมาตรการ ให้เหมาะสมกับการดำเนินงานต่อไป